

Omslagskonst

OMSLAGSKONST...

handlar framför allt om grafisk formgivning och illustration av bok- och skivomslag.

Omslaget speglar det som finns inuti - textens eller musikens tema, stämning och stil.

Ett omslag påverkar ofta också köparens beslut, så i det här fallet kan man säga att utseendet verkligen har betydelse.

OMSLAGET SKAPAR FÖRVÄNTNINGAR

Syftet med ett bok- eller skivomslag är att ge en uppfattning om innehållet redan innan man bekantar sig med det.

Uppfattningen ska spegla innehållet: romantiskt, våldsamt, mörkt, humoristiskt, spännande, erotiskt, tragiskt, mystiskt, episkt och så vidare.

Omslaget har också en kommersiell funktion - det är ett försäljningsförpackning som måste sticka ut, vara slagkraftigt och väcka intresse hos målgruppen.

"Böcker, skivor och andra grafiska produkter är i grunden kommersiella varor. Jag tänker att man bara måste försöka göra något supersnyggt, som jag själv som vanlig snubbe gillar - och lita på att andra också gör det."

Jussi Karjalainen, illustratör och grafisk designer

GENRER

När vi pratar om litteratur och musik talar vi ofta om genrer.

Skivomslaget avslöjar snabbt vilken genre det är frågan om: metal skiljer sig från pop, jazz från klassiskt.

Även omslagen på böcker visar om det rör sig om en deckare eller en fantasyroman.

VARJE GENRE HAR SINA SÄRDRAG

I bokhandeln, skivbutiken eller i digitala appar är det omslaget man möter först. Genrens visuella kännetecken hjälper konsumenten att välja bok eller skiva.

Deckare har ofta mörka färgtoner, stadiga typsnitt och farosymbolik i bilden.

Humoristisk litteratur använder ofta starka färger och lekfull typografi. Rosa är en evig kliché i romantiska underhållningsromaner.

REFLEKTERA!

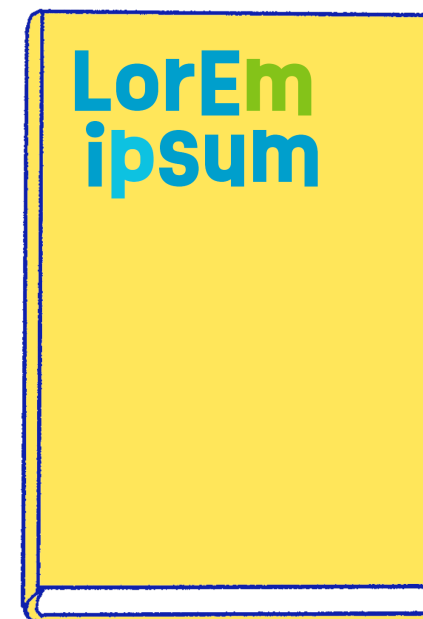
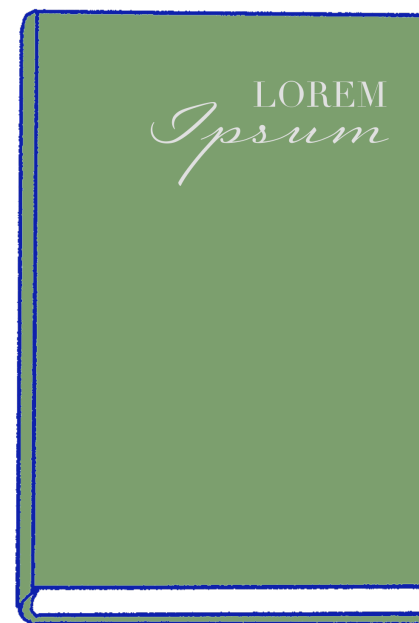
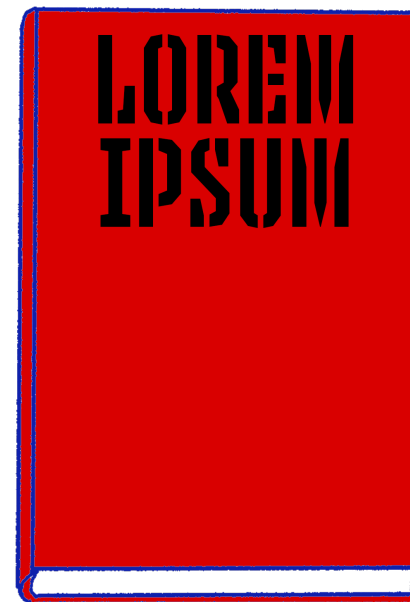
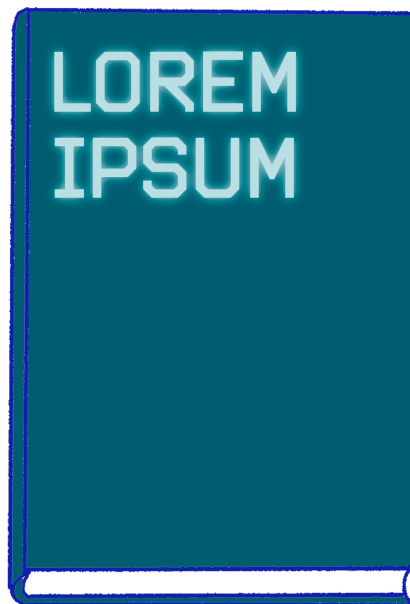
Litterära genrer känns ofta igen på sitt visuella kodsystem: färgerna, typografin och illustrationsstilen.

Läsaren eller lyssnaren kan ställa in sina förväntningar rätt enbart genom att titta på omslaget.

Omslaget är alltså ett löfte om innehållet, och det är omslagsdesignerns uppgift att göra innehållet synligt för läsaren.

Vilka litterära genrer tycker du att de fem omslagen här intill tillhör?

Vilken bild av bokens innehåll förmedlar omslaget? Påverkar omslagets utseende vilket verk du väljer? Kan man bryta mot genrens visuella koder?

REFLEKTERA!

Även inom musiken syns genren i omslagskonsten. Läs Jussi Karjalainens kommentar om skillnaden mellan att designa bokomslag och skivomslag.

Hur skiljer sig text och musik som innehåll – när det gäller berättande, tolkning eller upplevelse?

Varför kan sambandet mellan skivomslag och innehåll vara lösare än i en bok?

Hur tolkar du innehållet på skivan *Wöyh: Krtkrtk* när du tittar på omslaget?

"När det gäller bokomslag är folk måna om att omslaget speglar innehållet. Med skivomslag är det inte lika noga – sambandet mellan omslag och innehåll är lösare, och det finns mer spelrum i designen."

Jussi Karjalainen

Wöyh: Krtkrtk. 2017.

Grafisk design och illustrationer: Jussi Karjalainen

Fotografier: Aki-Pekka Sinikoski

*Emilia Suviala: Jaettu. Tammi
Illustrationer och grafisk design: Jussi Karjalainen*

Ett omslag är inte bara en illustration

Bok- och skivomslag innehåller mycket annat än bara illustrationer.

I allmänhet är illustratören även ansvarig för bokens grafiska form.

Formgivaren ska också reservera plats för andra element som ska tryckas på omslaget.

Det ska finnas utrymme exempelvis för bokens titel, författarens namn, förlagets logotyp och baksidestexten.

Baksidestext

Författarens namn

Bokens titel

Fliktext

Grafiker

Strekkod

Biblioteks-
klassficering

ISBN-nummer

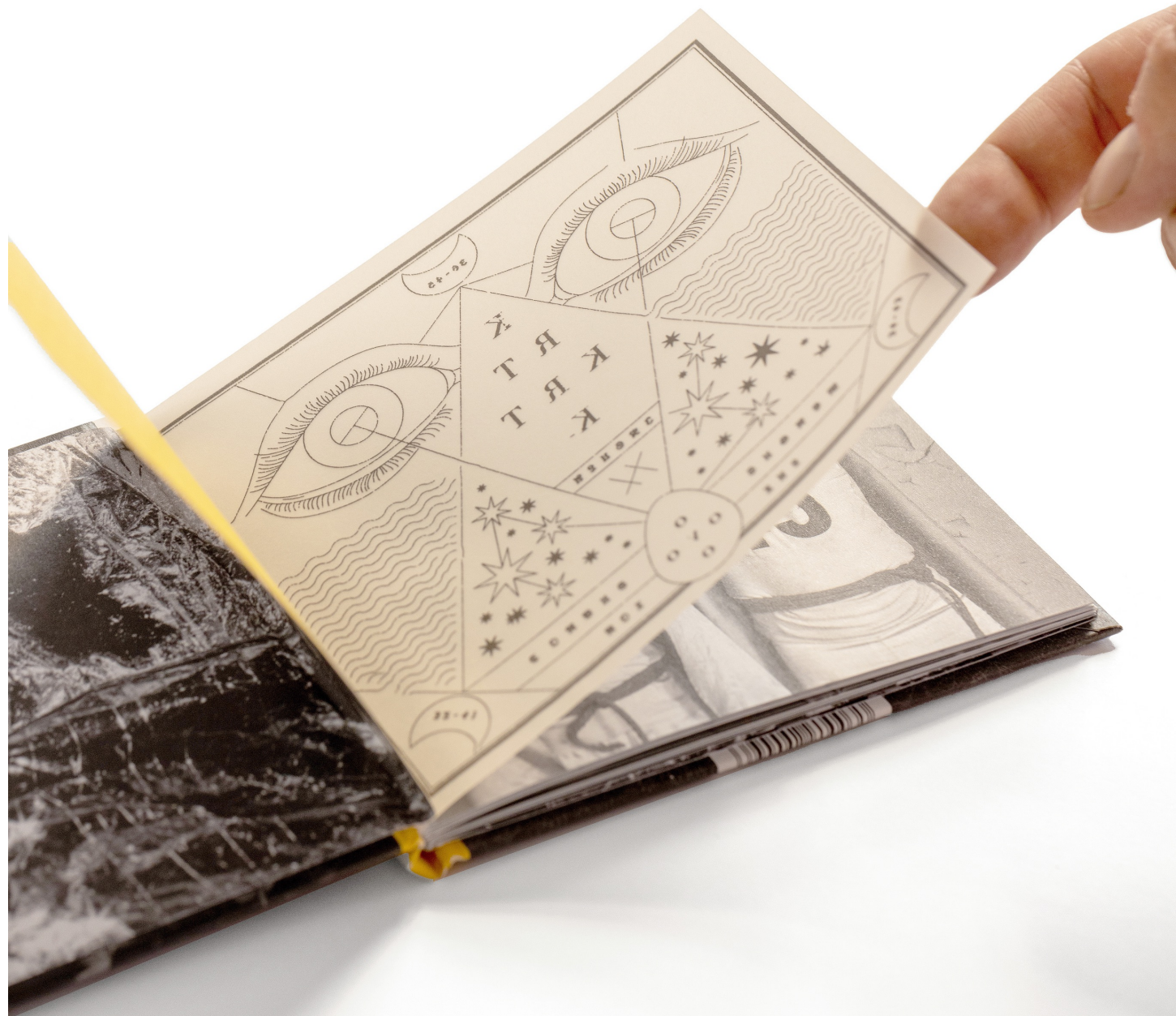
Förlagets logotyp

Förlag

Författarfoto

På skivomslag hittar man ofta samma element som på bokomslag.

Skillnaden är att informationen på ett skivomslag kan fortsätta in på innerfodralet eller i ett häfte. Där publiceras ofta också låttexter eller andra illustrationer.

REFLEKTERA!

Det är omöjligt att måla upp hela berättelsen i ett omslag.

Omslagskonst syftar till att skapa en förhandsuppfattning om innehållet. Läs Jussi Karjalainens kommentar och baksidestexten till Emilia Suvialas bok Jaettu.

Hur stämmer omslaget med din bild av innehållet?

Vilka delar av berättelsen och stämningen har Karjalainen lyft fram i omslaget?

"SE MITÄ HÄN OLI
LUULLUT YKSITYISEKSI
OLIKIN JAETTU KAIKILLE."

Brooklynissa asuvan Merin arki nyrjättää, kun avuksi saapuu sukulaistyttö Helmi. Nuorena parin huoleton käytös ahdistaa järjestelmällistä Meriä, mutta uhmaikäinen Hope leimautuu nopeasti hoitajaansa.

Vaikka paluu freelancetoimittajan töihin tuo vaihtelua kotiäidin elämään, Merin tyytymättömyys ei katoa. Hänen on vaikea löytää paikkaansa uudessa kotimaassa. Tilannetta ei helpota, että mainostoimistossa uraa tekevä aviomies Jacob on aina töissä. Pettynyt Meri ajautuu etsimään nautintoa yllättävästä lähteestä.

Jaettu on psykologisesti tarkkanäköinen esikolisromaani perheen dynamiikasta ja siitä, miten helppoa ihmisten on olla kohtaamatta toisiaan. Mitä tapahtuu, jos teknologia soluttautuu kolmanneksi pyöräksi parisuhteeseen?

Emilia Suviala (s. 1977) on ihmisielen sokeista pisteistä, vastakulttuureista ja teknologisista innovaatioista inspiroitava psykologi, jonka tie on kulkenut Helsingistä Brooklynin kautta Pohjois-Kaliforniaan. Hän on kirjoittanut tietokirjan luovuuden vastavoimista yhdessä siskonsa kanssa. *Jaettu* on hänen esikolisromaaninsa.

"Det viktigaste i omslagsdesign är känslan. Det handlar om att ha förstått verkets stämning och innehåll, så att man som grafisk formgivare kan stödja och lyfta fram det på rätt sätt."

Jussi Karjalainen

UPPGIFT: Kolla känslan!

I den här uppgiften ska du måla fram känslan i texten.

Läs utdragen från baksidestexterna för tre finländska författares böcker. Välj en av dem.

Låt fantasin ta över: vilka bilder, färger, stämningar eller former ger texten upphov till?

Vilka konkreta visuella ledtrådar ger texten att jobba vidare med? Välj **ett ord eller en språklig** bild ur texten som grund för ditt arbete.

När pärlfiskaren öppnar en mussla, dör den.
När man rör vid en människa kan följderna vara lika förödande. Hur länge skyddar skalet?
Anni Kytömäki: Margarita. Gummerus, 2020.

Tiggaren lämnar slummen i Rumänien, haren kommer från buskarna i Tölö. Pengarnas och pengabristens fria rörelse förenar deras öden här under polstjärnan, under det sprakande gatuljuset.
Tuomas Kyrö: Kerjäläinen ja jänis. Siltala, 2011.

Han var himlen jag byggde, en gud i den brinnande skogens mitt.
Pajtim Statovci: Bolla. Otava, 2019.

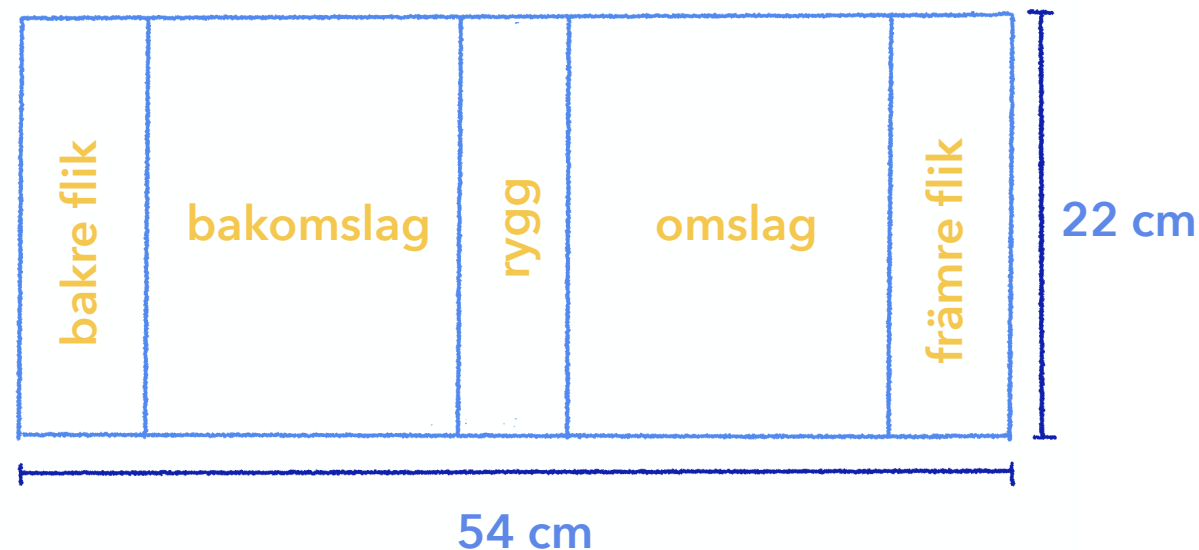
UPPGIFT: Kolla känslan!

Mät upp ett papper där det ryms fram- och baksomslag med ryggen och flikar, till exempel i storlek 54 x 22 cm.

Mät och markera lätt var flikarna, omslagen och ryggen ska vara.

Material:

- akvarellpapper
- tejp
- underlag att måla på
- akvarellfärger, akrylfärger
- medelstora och breda penslar
- sax
- lim
- färgpapper, silkespapper, gamla tidningar eller annat material som lämpar sig för collage

Tips 1:

Uppgiften kan också göras digitalt med Photoshop eller Procreate!

Tips 2:

Du kan också måla färgtor till din collagebild själv!

UPPGIFT: Kolla känslan!

Regler för uppgiften:

1. Använd inte penna eller suddgummi!
2. Planera inte!
3. Lek och experimentera!
4. Utforska ytor, former, färger och valörer!
5. Håll Jussi Karjalainens kommentar om inspiration i minnet!

Känn dig fram med intuition utan att planera bildens innehåll.

Kombinera måleri och collageteknik.

Utforska gränslandet mellan föreställande och abstrakt. Fundera på var texten ska placeras på det färdiga omslaget. Hur har textens plats beaktats i det bifogade exemplet? Vilket ord eller vilken språklig bild har plockats från texten och använts som utgångspunkt för illustrationen?

När pärlfiskaren öppnar en mussla, dör den.
När man rör vid en människa kan följderna vara lika förödande.

Hur länge skyddar skalet?

Anni Kytömäki: Margarita. Gummerus, 2020.

*"Att göra själv är en viktig källa för inspiration.
Man kan få nya idéer av sina misstag."*

Jussi Karjalainen

UPPGIFT: Kolla känslan!

Diskutera avslutningsvis:

Vilken stämning har texterna?

Hur förmedlas stämningen i era färdiga illustrationer?

Talar bild och text samma språk, handlar de om samma berättelse?

Går bilden längre än texten - vad har illustratören lagt till texten med illustrationerna?

Hur påverkar illustrationerna tolkningen av texten?

Hur gick det att jobba och hur kändes det att det inte var tillåtet att skissa eller rita i uppgiften?

När pärlfiskaren öppnar en mussla, dör den.
När man rör vid en människa kan följderna vara lika förödande. Hur länge skyddar skalet?
Anni Kytömäki: Margarita. Gummerus, 2020.

Tiggaren lämnar slummen i Rumänien, haren kommer från buskarna i Tölö. Pengarnas och pengabristens fria rörelse förenar deras öden här under polstjärnan, under det sprakande gatuljuset.
Tuomas Kyrö: Kerjäläinen ja jänis. Siltala, 2011.

Han var himlen jag byggde, en gud
i den brinnande skogens mitt.
Pajtim Statovci: Bolla. Otava, 2019.

Tips:
Fortsätt uppgiften med
typografiuppgiften nedan!

UPPGIFT: Typografi

I den här uppgiften ska du tänka på text som någonting visuellt.

Bekanta dig med materialet om typografi på Stoff (www.stoff.fi/typografi).

I omslagsdesign kan man också tänka på texten som ett visuellt bildelement.

Ett omslag kan vara typografiskt, alltså bestå helt och hållet av text och bokstäver.

Bokstavens storlek, stil, färg och form kan antingen förstärka ordets betydelse eller skapa nya tolkningar, som ibland kan vara helt motsatta.

UPPGIFT: Typografi

I den förra uppgiften illustrerade du ett bokomslag utifrån baksidestexten.

Fortsätt nu genom att utforma omslagets typografi: lägg till text till bilden.

Använd åter det ord eller den språkliga bild som du valde som utgångspunkt för illustrationen.

Du kan utgå från en färdig font, om du vill, och rita din egen version utifrån den.

Diskutera avslutningsvis:

Hur blir texten en del av bilden?

Påverkar texten bildens stämning eller tolkning?

Du utgick från ett ord eller en bild ur baksidestexten. Var hamnade du till slut? Blev du överraskad av resultatet?

När pärlfiskaren öppnar en mussla, dör den.
När man rör vid en människa kan följderna vara lika förödande.
Hur länge skyddar skalet?
Anni Kytömäki: Margarita. Gummerus, 2020.

Källor:

Karila, J. ja Viljanen, K. 2014. Klisee vastaan kekseliäisyys - HS tutki, millainen on suomalaisen kaunokirjallisuuden kansitaide 2.7.2014, Helsingin Sanomat, Kulttuuri.

Pekkola, M. Typografia kirjan suunnittelussa. 20.7.2017
<https://blogi.bod.fi/kirjan-toteutus/typografia-kirjan-suunnittelussa/> (Hämtad 14.7.2023)

Kyytsönen, E. 2015. Mitä kannet kertovat? Kaunokirjallisuuden kansien viestit sekä niiden välittämisen keinot ja konventiot. Opinnäytetyö, Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu, 2015.

Arbetsgrupp

Katriina Kaija, Outi Laine

Text, illustration och layout

Outi Laine

Översättning

Leif Pietilä / Skrivsam Ab

Översättningens beställare och utgivare

Stoff riksomfattande utvecklingsuppgiften i bildkonst
Kuvistuubi - Savonlinnan taidelukio

Korrektur

Joel Gräfnings, Laila Rebers-Holländer, Kia Norrstam

Publikationen är en del av Undervisnings- och kulturministeriets nationella utvecklingsprojekt för bildkonst i gymnasiet.

www.stoff.fi